

Nr 43

Utlåtande i anledning av motioner om kartläggning av kostvanorna, m. m.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats de likalydande motionerna I: 242 av herr *Edström* och II: 310 av herr *Enskog*, vari hemställes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att dels kartlägga våra kostvanor och deras inverkan på vår hälsa, dels lämna förslag till åtgärder — t. ex. ändrad sammansättning på vissa livsmedel — som bör vidtagas i anledning av kartläggningen.

I motionerna anför, att flera av våra folksjukdomar enligt senaste rön till stor del beror på våra kostvanor, exempelvis för stor fettkonsumtion, för liten äggvitekonsumtion och felaktig konsumtion av kolhydrater. Vi får också för litet naturliga vitaminer, och det är inte säkert att gängse rekommendationer för vitamintillförsel är lämpliga för svenska förhållanden.

En kartläggning av kostvanornas negativa inverkan på vår hälsa och en utredning syftande till en ändring av vissa av våra livsmedelsprodukter m. m. skulle enligt motionärerna kunna leda till en förbättring av hälsotillståndet, varvid bl. a. behovet av sjukvård och tandvård skulle minska.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 310.

Utskottet har inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan.

Medicinalstyrelsen anför, att styrelsen enligt sin instruktion bl. a. har att främja allmänna näringsstandarderna och sunda kostvanor. Motionärernas framställning anknyter till denna särskilda uppgift men berör ett vidare fält, i vilket ingår bl. a. produktionsproblem på livsmedelsområdet samt klarläggande av befolkningens behov av vitaminer och av eventuella ogynnsamma verkningar av nuvarande konsumtion av vissa livsmedel.

Styrelsen upplyser, att även i vårt land vissa yrkesgruppers, t. ex. sjöfolkets, kostvanor har undersökts och belysts, ehuru i mycket begränsad omfattning. Styrelsen framhåller att en kartläggning av kostvanor inte bör inriktas endast på de negativa sidorna utan bör ges en konstruktiv uppläggning.

En utredning som den i motionerna åsyftade kräver bl. a. medverkan av humanmedicinsk och veterinärmedicinsk, särskilt näringsfysiologisk, sakkunskap samt experter i vitaminforskning och lantbruksekonomi liksom representanter för näringslivet och konsumentintressena. En blivan-

de utredning bör läggas på bred bas för att man skall få resultat, som senare kan utnyttjas för åtgärder inom livsmedelsproduktionen och övrig livsmedelsförsörjning.

Styrelsen förordar en utredning.

Styrelsen för statens institut för folkhälsan upplyser, att man vid institutet har gjort beräkningar av svenska folkets genomsnittliga konsumtion av olika livsmedel och tillförseln av nödvändiga näringsämnen. Undersökningar av matvanor hos vissa befolkningsgrupper, såsom skolbarn, minderåriga arbetare, hemmafruar, kvinnor i åldersgrupperna 15—75 år, pensionärer och småbarn har även gjorts.

Av dessa undersökningar framgår, att tillförseln av vissa näringsämnen såsom protein, järn, kalcium och vitaminerna A och C i många fall är lägre — i vissa fall avsevärt lägre — än rekommenderad önskvärd tillförsel, att den genomsnittliga fetthalten i kosten ligger väsentligt högre än folkhälsoinstitutets rekommendationer och att sockrets andel av totalkalorierna är anmärkningsvärt hög.

Näringsrubbingar är relativt vanliga i vårt land. Tandkaries drabbar befolkningen nära hundra procentigt. Enighet råder om att kost och kostvanor härvid spelar en betydande roll. Järnbristanemi är vanlig framför allt hos kvinnor i fertil ålder och hos kvinnliga åldringar. Åderförkalkning och dess komplikationer syns drabba allt fler människor. En rad faktorer talar för att kostens sammansättning har en viss betydelse för dess uppkomst. *Fetma* är vanligt förekommande. Bl. a. den stigande konsumtionen av fett kan förmodas gynna uppkomsten av övervikt. Fetma är statistiskt förbunden med ökad sjuklighet och överdödlighet.

Utvecklingen i vårt samhälle, karakteriserad bland annat av en sjunkande fysisk aktivitet hos befolkningen, har ej åtföljts av önskvärda förändringar i fråga om kostens sammansättning och kostvanorna.

Styrelsen anser i likhet med motionärerna, att kostvanorna i många avseenden är olämpliga och bör förbättras, och finner det angeläget, att åtgärder skyndsamt vidtages i det av motionärerna angivna syftet.

Styrelsen framhåller vidare, att sambandet mellan kostens sammansättning, kostvanorna och hälsotillståndet i många avseenden fortfarande är ofullständigt känt. Både 1953 års lärarinneutbildningskommitté (SOU 1963: 77) och utredningsmannen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. (betänkande år 1966) har förordat ökad forskning, undervisning och information i nutritionsfrågor och föreslagit särskilda institutioner för detta ändamål.

Styrelsen anser, att den lämpligaste åtgärden för att tillgodose motionernas syfte är att en näringsforskningsorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med förslagen i dessa betänkanden kommer till stånd. Det är angeläget att en sådan organisation byggs upp med det snaraste. Av motionärerna åsyftad särskild utredning synes då ej behövas.

Utskottet

I motionerna hemställs om en utredning i syfte att kostvanorna och deras inverkan på hälsan skall kartläggas och förslag lämnas rörande åtgärder som kartläggningen kan ge anledning till.

Som framhållits i remissyttrande från statens institut för folkhälsan är näringsrubbningsrelativt vanliga. Kosten spelar en betydande roll för uppkomsten av vissa sjukdomar med hög frekvens, och en förbättring av kostvanorna är således en fråga av stor vikt för folkhälsan.

Forskning med inriktning på näringsfrågor bedrivs vid ett flertal vetenskapliga institutioner i vårt land. Frågan om ett samordnande organ för denna forskning har behandlats i skilda sammanhang, bl. a. av allmänna beredningsutskottet i dess utlåtande nr 22 år 1959 i anledning av motioner om utredning angående näringsforskningen. I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning hur behovet av en på människans näringsproblem inriktad forskning lämpligast borde tillgodoses. Riksdagens framställning överlämnades av Kungl. Maj:t till 1953 års lärarinneutbildningskommitté.

Det av kommittén senare avgivna betänkandet »Forskning, undervisning och information inom näringslärans område» (SOU 1963: 77) överlämnades — utom i viss fråga — år 1964 för översyn till utredningsmannen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. I ett år 1966 avgivet betänkande har utredningsmannen betonat behovet av särskilda enheter för forskning och undervisning i human näringslära och framlagt förslag beträffande institutionsutbyggnad och en biomedicinsk utbildning på universitetsnivå. Betänkandet behandlar även spørsmålet om information och upplysning i näringsfrågor.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer proposition rörande de av utredningsmannen behandlade frågorna att föreläggas 1968 års riksdag. Utskottet, som anser att en förbättring av kostvanorna måste bygga på en samordning av forskningsresultat och på effektiv upplysning, finner att motionärernas önskemål därmed kan väntas bli tillgodosedda.

Utskottet finner således inte skäl tillstyrka motionärernas yrkande om utredning utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 242 och II: 310 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 oktober 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sörlin (s), Hellebladh (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Hedlund (s), Yngve Persson* (s), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herr Helge Karlsson (s), fru Diesen (h) och herr Blomquist (h);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv* (s), Lundmark (s), Haglund (s), Larsson i Borrby (cp), Nilsson i Bästekille (h), Hyltander (fp), Nordgren (h), Johansson i Växjö (cp) och Wiklund i Härnösand* (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.